

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 11 (Haziran/June 2023), s. 1034-1043.
Geliş Tarihi-Received: 13.04.2023
Kabul Tarihi-Accepted: 24.05.2023
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1282589

**İsveçli Yazar Astrid Lindgren'in "Çatıda Yaşayan Karlson"
Eserinin Tarihsel ve Edebi Yönleri***

Historical and Literary Aspects of Swedish Writer Astrid Lindgren's "Karlson Living on the Roof"

Rövşen MEMMEDOV**

Öz

Astrid Lindgren dünyaca ünlü çocuk yazardır. 20. Yüzyıl dünya edebiyatında en çok eser yayınlayan isimlerden olup dünya çocuk edebiyatına önemli katkılar sağlamıştır. Eserleri doksandan fazla dile çevrilmiş ve yüzden fazla ülkede yayınlanmıştır. Astrid Lindgren'in çalışması birçok prestijli edebiyat ödülü almıştır. Bunun başında, 1958'de Çocuk Edebiyatının Nobel Ödülü olarak adlandırılan Hans Christian Andersen Madalyası'dır. Bu ödülü aldıktan sonra eserleri ile çocuk edebiyatının sevimli yazarına dönüşen Astrid Lindgren hayatının sonuna kadar onlar için çok sayıda ölümsüz eserler yazdı. Astrid Lindgren'e başarı kazandıran önemli eserleri Pippi Långstrump (Pippi Uzunçorap) serisi ve "Lillebror Och Karlson Pa Takek" (Küçük Kardeş ve Çatıda Yaşayan Karlson) üçlemesidir. Bu eserlerle mükemmel bir başarı kazanan Lindgren'i dünyaya tanıtan Sovyetler Birliği olmuştur. Sovyetler Birliği'nde çevrilmiş "Küçük ve Çatıda Yaşayan Karlson" eseri kısa sürede bestsellere dönüşmüş, daha sonra çizgi filmine aktarılmıştır. Yayınladığı günden herkesin sevimlisine dönüşen bu eser özellikle Karlson karakteriyle hafızalarda silinmez izler bırakmıştır. Günümüze kadar hâlâ sevilerek izlenen 1968 yapımı olan bu çizgi filmi, film karakterleriyle hafızalarda kalmaktadır. Filmin yönetmeni Boris Stepançev, yazarı Boris Larin, ressamı Anatoliy Savçenko, müziği ise Gennadiy Gladkov'dur. Bu çalışmada Astrid Lindgren'in hayatı, edebi kişiliği, eserleri ve özellikle "Lillebror Och Karlson Pa Takek" (Küçük Kardeş ve Çatıda Yaşayan Karlson) üçlemesi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Astrid Lindgren, İsveç Edebiyatı, Küçük ve Çatıda Yaşayan Karlson, Pippi Uzunçorap, dünya çocuk edebiyatı.

Abstract

Astrid Lindgren is a world-renowned children's writer. He is one of the names who published the most works in 20th century world literature and made important contributions to world children's literature. His works have been translated into more than 90 languages and published in more than 100 countries. It was the Soviet Union that introduced Lindgren, who achieved an excellent success with these works, to the world. The work "Small and Living

* Bu makale 20-23 Ekim 2022 tarihlerinde Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesinde düzenlenen INCSOS VIII. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sözlü bildirim olarak sunulmuş bildirinin düzeltilerek genişletilmiş şeklidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Zonguldak/Türkiye, e-posta: rrr_188@mail.ru, ORCID: 0000-0002-8821-0517.

Karlson on the Roof", which was translated in the Soviet space, quickly turned into a bestseller and was later transferred to cartoons. This work, which has become everyone's favorite from the day it was published, has left indelible traces in the memories with the character of Karlson. This 1968 cartoon, which is still loved and watched until today, remains in memory with the characters designed by the Soviet Union. The director of the film is Boris Stepanchev, the writer is Boris Larin, the artist is Anatoly Savchenko, and the music is by Gennady Gladkov. In the study, Astrid Lindgren's life, literary personality, works and especially the "Lillebror Och Karlson Pa Taket" (Little Brother and Karlson Living on the Roof) trilogy were examined in detail.

Keywords: Astrid Lindgren, Swedish Literature, Karlson Small and Living on the Roof, Pippi Longstocking, world children's literature.

Giriş

İsveçli Astrid Lindgren genellikle çocuk ve gençlik kitaplarının yazarı olarak bilinir. O dünyanın en popüler çocuk kitaplarının yazarındandır. Kitapları birçok dile çevrilmiş ve dünya çapında milyonlarca satmıştır. Yazara ün kazandıran *Pippi Uzunçorap* ve *Çatıda Yaşayan Karlson* eserleridir. Bu eserler pek çok ülkede yüzden fazla dile çevrilerek yayımlanmıştır. Astrid Lindgren'in çalışmaları dünya edebiyatı için çok benzersiz ve önemlidir. Hümanist olan yazar, çocuk hakları ve eşitliğinin yanı sıra, hayvan hakları için yorulmaz mücadele vermiştir. Mizah ve sevgiyle yazılarını kaleme alan Lindgren, büyük cesaret ve ciddiyetle daim fikirlerini savundu. Dünyada çocukların çok sevdiği resimli kitapların yazarı olarak tanınır. O, kitaplarda özellikle resimlerin çok olmasına özen göstermiştir.

Astrid Lindgren'in eserleri, birçok prestijli edebiyat ödülü almıştır. Bunların başında, 1958'de Çocuk Edebiyatının Nobel ödülü olarak adlandırılan Hans Christian Andersen Madalyası'dır. Önemli ödülleri arasında Danimarka Akademisi Karen Blixen Madalyası, Rus Lev Tolstoy Madalyası, Şili Gabriela Mistral Ödülü ve İsveç Selma Lagerlöf Ödülü yer almaktadır. Yazar 1969'da İsveç Devlet Edebiyat Ödülü'nü aldı. Astrid Lindgren'in kitapları dünya üzerinde doksan bir dile çevrildi. İsveçli yazarın eserleri onlarca kez filme uyarlandı. Avrupa, Amerika ve Asya'da tiyatro oyunu olarak sahnelendi. *Pippi Uzunçorap* ve *Çatıda Yaşayan Karlson* ile ilgili en popüler olaylar, birçok tiyatro gösterisinin ve film uyarlamasının temelini oluşturmaktadır. Yazarın ölümünden kısa bir süre sonra, İsveç hükümeti, çocuk ve ergen edebiyatının en büyük ödülllerinden biri olan Çocuk ve Gençlik Anısına 2002'de Astrid Lindgren Uluslararası Edebiyat Ödülü'nü organize etti.

1. Astrid Lindgren'in Hayatı

Astrid Anna Emilia Lindgren 14 Kasım 1907'de İsveç'in Smaland ilinin Vimmerby ilçesindeki Nas çiftliğinde doğmuştur. "Astrid'in ebeveynleri sadece birbirlerine ve çocuklarına karşı derin bir sevgi hissetmekle kalmadı, aynı zamanda o zamanlar nadir görülen bir şey olan bu sevgiyi göstermekten de çekinmedi." (Lindgren, 2016, s. 5).

Astrid Lindgren, çiftlikte çocuklara sıklıkla anlatılan hikâyeler ve efsaneleri yani folklor ürünlerini dinlemeyi severdi. Okuma safhasına geçmediği yıllarda Astrid, kitap masallarını ilk olarak arkadaşının evinde dinledi. Annesi mutfakta çocuklarına hep kitap okurdu. Bu masallardan etkilenen Astrid, masalları dinlerken büyülü dünyaya dalarak uzun süre "masal gerçeklerinin" hayaliyle yaşar. Lindgren kısa sürede okumayı yazmayı öğrendi ve okumak isteği sonsuza dek en sevdiği eğlence haline geldi. Artık ilkokulda, herkesin şakayla Selma Lagerlöf (edebiyattaki ilk Nobel ödülü sahibi) olarak adlandırdığı bu gelecek yazar, edebi yeteneğini göstermeye başladı. 18 yaşına geldiğinde eğitimine devam etmek amacıyla başkent Stokholm'a taşındı. Burada çeşitli işlerde çalışan Astrid, yazılarına 37 yaşında başladı ve ilk yazılarından itibaren ün kazanmaya başladı.

Astrid Lindgren, çocukların yetiştirilmesiyle ilgili tüm tartışmalarda ve polemiklerde aktif rol aldı. Bir çocuğu büyütmenin tek yolunun düşüncelerine ve duygularına dikkat etmek olduğuna inanırdı. Ona göre yetişkinlerle çocuklar arasındaki ilişkinin temeli çocuğa saygıdır. Denemeleri kızına okuduğu masallara yorum yazmasıyla başlayan yazar bunları zaman zaman geliştirerek dünyaca ünlü masallara, hikâyelere dönüştürmeyi başardı.

Dünya edebiyatında kendine has stili, üslubu olan, tüm dünya çocuklarının severek okuduğu Astrid Lindgren, 2002 yılında 95 yaşına geldiğinde Stockholm kentinde hayata veda etti. Yaşamı boyunca 88 kitap yazan Astrid Lindgren'in ölümünden kısa bir süre sonra İsveç Hükümeti, çocuk ve gençlerin anısına, çocuk ve ergen edebiyatının en büyüklerinden biri olan, 2002'de "Astrid Lindgren Uluslararası Edebiyat Ödülü"nü vermeye başlar.

Astrid Lindgren'in ailesi, soyu hep Småland kentindeydi ama o, hayatının neredeyse tamamını Stockholm'de geçirdi. 1926 yılında 18 yaşında Stockholm'a taşındı ve 22 Eylül 1941'de ailesiyle birlikte aldığı Dalagatan 46'daki apartmana yerleşti. Orada 60 yıldan fazla yaşadı ve 28 Ocak 2002'de evinde öldü.

2. Astrid Lindgren'in Edebî Kişiliği, Eserleri

Astrid Lindgren'in kendine has bir üslubu vardır. Onun eserleri peri masallarından fantastik ve dedektif hikâyelerinden günlük tasvirler kadar bir dizi farklı türü kapsar. Aynı şekilde, bu eserleri incelerken, komediden halk destanlarına ve romantizmin ince detaylarına kadar geleneksel stil ve dili modern düzeye taşıdığı görülmektedir. Her hikâye için doğru tonu bulma yeteneği rakipsizdir ve çevirmenlerini sık sık teste tabi tutar. Elli yılı aşan kariyeri boyunca, çocuk klasikleri olarak kabul edilen bir dizi eser yaratmıştır.

Astrid Lindgren, yazı hayatına 1944 yılında 37 yaşındayken başladı. 1944'te "Lindgren, Raben & Sjogren Yayınevinin düzenlediği 'Kızlar İçin En İyi Kitap' yarışmasına katıldı ve 'Britt-Mari Lattar Sitt Hjarta' (Britt Mari Kalbini Aydınlatıyor) eseri ile ikincilik ödülü ve yayınlanması için bir yayın sözleşmesi kazandı." (Heurling, 1993, s. 212)

Astrid Lindgren mizahi bir şekilde onu yazmaya iten nedenlerden birinin soğuk Stockholm kışları ve annesinden bir şeyler söylemesini isteyen küçük kızı Karin'in hastalığı olduğunu söyler. Tam o zaman kızıyla birlikte, kırmızı saç örgülü *Pippi Uzun Çorap* adlı haylaz bir kızı "meydana" getirdi. Pippi ile ilgili hikâyeler daha sonra Lindgren'in kızına doğum gününde verdiği kitaba dâhil edildi ve 1945'te Pippi ile ilgili ilk kitap Raben & Sjogren tarafından yayımlandı.

"*Pippi Uzunçorap* karakteri aslında modern İskandinav çocuk edebiyatında farklı nüanslarla da olsa en sık rastladığımız çocuk karakter tipolojisini önceleyen ve giderek başat hale getiren bir figür: Macerayı seven, kararlarını kendi başına veren, özgür düşünen, büyükleri ve onlarda vücut bulan yapıları eleştiren, sorgulayan, bazen gülünç duruma düşüren çocuk karakterler. Bu çocuklar, yaşamda karşılaştıkları türlü güçlüklerin üstesinden kendi başlarına gelebilecek güce sahip, adeta küçük bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır." (Ayan, 2015)

Pippi ile ilgili temalar zamanla çoğalarak 1945-1950'li yıllar arasında *Pippi Uzun Çorap* üçlemesine dönüştü. Astrid Lindgren'in *Pippi Uzunçorap* adlı kitabı 1945'te yayımlandığında, çocuk yetiştirme konusu İsveç'te çok güncel bir konuydu. Yeni sosyal politika, mümkün olan her şekilde güçlü bir aileyi ve çocuk doğurmayı memnuniyetle karşılamaktaydı. Eserle ilgili tepkiler de vardı. Bir edebiyat profesörü, Pippi'yi akıl hastası

olarak nitelendirdiği öfkeli bir makale yayınlarak, “bu doğal olmayan kız ve onun iğrenç maceraları yalnızca tiksinti uyandırıyor ve ruhu incitiyor” diye yazdı. Bu tip tepkiler uzun süre devam etti.

Bu üçlemenin ardından Astrid Lindgren, o dönemde az tanınan, çocuk ve gençlik kitapları yayımlayan Raben & Sjogren Yayınevinin küçük editörü oldu. *Pippi Uzunçorap* serisinin başarıları, Raben & Sjogren Yayınevini iflastan kurtardığı için, yayınevi Lindgren’i işe aldı. Buradaki ilk yayınları ona beklenmedik ün ve popülerlik kazandı. İsveç’in çocuk yazarlarını kendi kanatları altına aldı. Böylece çocuk edebiyatı alanında büyük değişim ve gelişme yaşandı. Yazar, Pippi’nin masalların yanı sıra, bugün dünya çocuk ve gençlik edebiyatının altın klasikleri olarak kabul edilen 15 kitap daha yayınladı. Astrid Lindgren’in bu dönemdeki eserleri arasında peri masalları, hikâyeler, şarkılar, oyunlar ve resimli koleksiyonlar yer almaktadır.

1950’li yıllardan başlayarak 1960’ların sonuna kadar Astrid Lindgren dünyaca ünlü kitapları olan: *Mio Min Mio (Mio Benim Mio)* – (1954), *Lillebror Och Karlson Pa Taket (Küçük Kardeş ve Çatıda Yaşayan Karlson)* üçlemesi (1955-1968), *Rasmus Pa Luffen (Serseri Rasmus)* – (1956), *Madicken* (1960), *Emil i Lonneberga (Emil Lönneberga’da Yaşıyor)* – (1963), *Vi Pa Saltkrakan (Saltkrakan Adası’ndayız)* – (1964) vb. yazdı ve 1958’de Çocuk Edebiyatı alanında en prestijli ödülü olan Hans Christian Andersen ödülü’nü aldı.

Bu ödülü aldıktan sonra eserleri ile dünya çocuklarının sevimli yazarına dönüşen Astrid Lindgren, hayatının sonuna kadar onlar için çok sayıda ölümsüz eserler yazdı: *Pjaser För Barn Och Ungdom, Forsta Samlingen (Çocuklar ve Gençler İçin Oyunlar, İlk Koleksiyon)* – (1959); *Lotta* (1961); *Jul i Bullerbyn (Bullerbyn’de Noel)* – 1962; *Marko Bor i Jugoslaviyen (Marko Yugoslavya’da Yaşıyor)* – 1962; *Mina Pahtit (İcatlarım)* – 1971; *Visst Kan Lotta Cykla (Tabi ki Lotta Bisiklete Binebilir)* – 1971; *Allrakäraste Syster (Allrakest Kardeş)* – 1971; *Nar Lilla Ida Skulle Gora Hyss (Küçük Ida Dalga Geçtiğinde)* – 1984; *Draken med de röda ögonen (Kırmızı Gözlü Ejderha)* – 1984 vb. Astrid Lindgren kaleminden çıkan ünlü eserlerden bazılarıdır.

Her zaman çocuklar için yazan Astrid Lindgren’in son büyük romanı *Ronja Rövardotter (Roni Korsanın Kızı)*, yazarın kişiliğinin başka bir yönünü gösterir. Bu eser, yetişkinlerin öğrenmesi gereken öğretici ve nazik bir çocukça bilgeliğin hikâyesidir. Bu roman tür olarak bu bir korsan romanı ve bir orman masalı olarak nitelendirilmektedir ama romanın önemli bir özelliği, ana karakterin bir kız olmasıdır.

Roni, savaşta olan ve oğlu Birk ile büyüyen, soyguncu Borki ile yarışan Ataman Mattis’in kızıdır. Yazar, bu eserinde kadınların sorunlarına, kadın erkek eşitliği sorunlarına ve mücadelelerine değiniyor. O dönemde bir kızın ailede doğması arzu edilmediğinden, Lindgren bu çalışmada Roni’nin de çok güçlü ve cesur olduğuna işaret ederek erkeklerden kötü bir varis olmadığını gösterir. Ronja Rövardotter, Lindgren’in cana yakın ama kahramanca olan çekici gençleri tasvir eden güçlü bir kadın karakterdir. Erken orta çağ zamanlarında yaşayan Roni, Mattisborgen’de yaşıyor ama zamanının çoğunu onu çevreleyen büyüleyici ormanda macera arayarak geçiriyor, Lindgren, doğaya olan sevgisini, saygı duyulması ve zevk alınması gerektiğine olan inancını bu esere yansıtılmaktadır.

Bu roman, Romeo ve Juliet motiflerine sahip bir romandır ve aynı zamanda İskandinav doğasına bir övgüdür. Roni, beyaz karınlı otlakların ve yeni kesilmiş ağaçların üzerinde gürlmek için bahar çığlığını haykırdığında, geri dönüş hayatını kutlayan kişi Astrid Lindgren’dir:

“Astrid Lindgren’i okuyan çoğu insan, eserleri aracılığıyla, çocuklar için yaratılan edebiyatın yetişkin edebiyatı denilen kadar zengin ve kaliteli olabileceğini

gösterdiğine inanıyor. Bunun kanıtı, yıllar boyunca genellikle yalnızca yetişkin okuyuculara yönelik yazılarla ilgilenen akademilerden ve derneklerden aldığı sayısız ödüldür. Ancak birkaç kez aday gösterilmesine rağmen asla büyük bir ödül olan Nobel Ödülü alamadı. Astrid Lindgren'in sanatının onayını almak için Nobel Ödülü'ne ihtiyacı yoktu, ancak çocuk edebiyatının durumu için ve kitapları okuyan çocuklar için ödül büyük bir fark yaratacaktı. Onun ölümü üzerine İsveç hükümeti onun anısına çocuk edebiyatının önemini vurgulamak için Astrid Lindgren Anma Ödülü (ALMA) adlı uluslararası bir ödül koymaya karar verdi."¹

3. "Lillebror Och Karlson Pa Taket" (Küçük Kardeş ve Çatıda Yaşayan Karlson) Üçlemesi (1955-1968)

Lillebror Och Karlson Pa Taket (Küçük Kardeş ve Çatıda Yaşayan Karlson) üçlemesi birbirini tamamlayan ayrı metinlerden bir araya gelmiş çok ilginç olay örgüsünden oluşan bir çalışmadır. Eserin ana karakterleri Küçük (Svante Svanteson) ve Karlson'dur. Diğer karakterler, çocuğun babası, annesi, erkek kardeşi Bosse ve kız kardeşi Bettan'dır. Tipik orta sınıf bir aile. Küçük (Svante Svanteson), geniş, ferah ve konforlu bir dairede çok sıkılıyor; büyük bir ortamda yalnızdır, tektir. Her müreffeh çocuk gibi, kendi odası olmasına rağmen kendisini yalnız hissetmektedir.

Çalışmanın ana odak noktası, yazar tarafından oluşturulan, çok uçrak olan Karlson'un alışılmadık görünümüdür. Çünkü eserde tuhaf olan tek kişi Karlson'dur. Bu, eserin başlığında da görülebilir:

"Svanteson adında çok sıradan bir İsveçli aile, Stockholm'ün en sıradan sokağındaki en sıradan evde yaşıyor. Aile, en sıradan baba, en sıradan anne ve en sıradan üç çocuğundan oluşmaktadır - Bosse, Bettan ve Küçük.

Bu evde sadece bir tane alışılmadık yaratık var. O da Karlson'dur. Karlson'un alışılmadık görünümü, çatıda yaşıyor olmasıdır. "İlginçtir ki şimdiye kadar, Stockholm'de hiç kimse çatıda yaşayan birini görmedi." (Lindgren, 2014, s. 5)

Çatıdaki Karlson, yalnızlığa biraz mizahi bir yaklaşım sunmaktadır. Karlson-kendi sözleriyle - "yakışıklı, tamamen zeki, en iyi döneminde mükemmel derecede tombul bir adamdır." (Lindgren, 2014, s. 13). O, üç kardeşin en küçüğü olan Eric'in bazen kendini dışlanmış veya aşağılanmış hisseden hayali arkadaşıdır. Sırtında pervane olan ve her şeyde "dünyanın en iyisi" olan Karlson, Eric'e hayal kırıklıklarını unutturur. Eric ve Karlson gizlice insanlara yaklaşır, Eric'in kardeşleri ve hizmetçisiyle dalga geçer, hayalet kılığına girer ve ahmak soyguncuları kovalar. Her şeyde en iyisi olduğuna tamamen inan Karlson, bu konuda herkesle konuşmaktan lezzet alır. Hediye almayı ve eğlenceli şeyler uydurmayı sever ve eğer bir şey kırılır veya kaybolursa, bu evrensel, sıradan bir şeydir ve üzülecek bir şey değildir.

Karlson kendinden memnun, küçük, tıknaz bir adamdır. Onu alışılmadık kılan bir diğer özelliği de gövdesindeki motor sayesinde uçabilmesidir. Karnındaki küçük düğmeye bastığında, sırtındaki motor çalışır ve Karlson uçmayı başarır. Sırtında bir pervane ile Stockholm'deki Vasastan'ın etrafında uçar ve kendi küçük dağınık evinde, çok sıradan Küçük Kardeş'in çok sıradan ailesiyle yaşadığı sıradan bir apartmanın çatısına iner. Karlson, tüm tatlıları kendi başına yiyen ve insanları "sinirlendirmeyi" seven, dayanılmaz ve küstah bir kişidir. Buna rağmen küçük kardeş onu sever. Anne, baba ve

¹ Lena Törnqvist. Astrid Lindgren Hakkında. <https://www.astridlindgrensallskapet.se/om-astrid-lindgren/> 03.02.2021

büyük kardeşler onun bir icat olduğunu iddia etseler bile Karlson, “ ‘Kendileri icat olabilirler’ diye homurdanır.” (Lindgren, 2014, s. 17)

Küçük Karlson’u çok seviyor. Karlson’la beraber olduğunda çok mutlu ve huzurludur. Çünkü o, beklediği şefkati ailesinden değil Karlson’dan görmektedir. Karlson, küçüğe “ben”ini kazanmış bir insan olarak davranır. Karlson’la tanışması da küçüğün ailesine kızdığı güne denk gelmişti: “Onların tanışmaları kötü bir günde gerçekleşti. O gün küçük evin son çocuğu olduğu için mutlu değildi. Ama evin son çocuğu olmak ne kadar güzel, biliyor musunuz? Sonuçta, evin son çocuğu ailenin tüm üyeleri tarafından seviliyor, herkes ona bir şekilde değer veriyor. O gün tam tersi oldu. Annesi, pantolonunu yırttığı için onu azarladı. Betan ona ‘burnunu sil’ diye bağırды. Okuldan eve geç geldiği için babası ona şok kızgındı.” (Lindgren, 2014, s. 6) Böyle bir zamanda Küçük’ü sakinleştirmek, mutlu edebilmesi için sırtında pervanesi olan Karlson görülmektedir. İşin ilginç tarafı Karlson’un çocuğun hayatına nasıl girmesi ile ilgilidir. Eserde yazar büyük bir ustalıkla onları farklı bir biçimde buluşturmaktadır. Stokholm’un bir burjuvazi ailesinin küçük mutsuz çocuğun hayatına çok özel ve orijinal şekilde pencereden girer ve bunu, çocuk kendini gereksiz, dışarıda bırakılmış ya da aşağılanmış hissettiğinde yapar.

Küçük Kardeş ve Çatıda Yaşayan Karlson hikâyesinin sadece çocuklar için yazıldığını düşünmek yanlıştır. Bu hikâyede, yetişkinlerin (ebeveynlerin) de odaklanacağı konular olarak not edilebilecek durumlar vardır. “Ebeveynler ve çocuklar arasındaki sevgi, şefkat ve çocuk, ebeveyn bağının en derin ve en etkili biçimleri yansımış eserlerdendir.” (Hacıyeva, 2017, s. 3).

Küçük Kardeş, İsveçli yazarın inanılmaz bir keşfidir. Görünüşe göre herkesin mutlu bir çocukluğu var: müreffeh bir ailede büyüyor, herkes onu seviyor ve hatta onu şımartıyor, o zaman neden çocuklar yalnız ve mutsuz hissediyor? Yazar, yetişkinlere yönelik kitapları okuyan çocukları güzel elbise giyinen olarak tasvir etse bile, sebepsiz yere mutsuz olmanın işaretlerini de belirtmiştir: “Küçük, tüm bunlardan dolayı üzgündü. Birdenbire, yeryüzünde gerçekten kimsesinin ve hiçbir şeyinin olmadığını düşündü.” (Lindgren, 2014, s. 6).

Bu, Astrid Lindgren’in çocuğun yetişkinlik dünyasındaki güvensizliğinden derinden haberdar olduğunun göstergesidir. Bu tür çocukların özellikle hayali bir dünyada tasarruf etme fırsatı veren, aynı zamanda özgüvenlerini de destekleyen, yalnızlık ve korkuyu hayal gücü yardımıyla aşmalarına yardımcı olan bir masallara ihtiyaçları vardır. Bu yüzden Astrid Lindgren zor zamanlarda çocuklara yardım etmek, rahatlatmak ve güldürmek, bir oyunla, bir peri masalıyla büyülemek için her zaman onların yardımına yetişmiştir. Onu dünyaca ünlü yapan bu karakteridir. Mutluluğu Karlson aracılığıyla “Bir ayakkabının içine giren fıdıkkabuğu bir insanın yaşamasını engelliyorsa kendini mutlu sayabilir.” (Lindgren, 2014, s. 15) olarak özetleyen yazar mutluluk kavramının o kadar da büyük bir olay ve zor iş olmadığını savunur.

4. Karlson Karakterinin Meydana Gelmesi

Astrid Lindgren neden eserde böyle bir karakter düşündü? Bunun iki nedeni olduğunu söylemek mümkündür:

1. Toplumun sosyal çevredeki değişikliklerle geçmiş hikâyeler ve efsaneler yerine modern yeniliklere duyduğu istek.

2. Astrid Lindgren’in bu görüntüyü arkadaşı Hermann Göring’e dayanarak oluşturduğuna inanılmaktadır.

İlk neden herkes için açıktır. Nitekim Astrid Lindgren'in masallarına bakıldığında genel bir sonuç çıkarmak mümkündür. Bu, çocukların eğlenmesi için yazılmasının yanı sıra, "gelişen bir toplumun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak"tır. Yani, yirminci yüzyılın 40'lı ve 50'li yıllarına ait İsveç toplumuna bakıldığında, dogmatik olan, sosyalist rejimlerin baskısından uzaklaşıp modern sivil toplum ideallerine doğru hareket eden bir ülke görülür. Bu bağlamda tamamen ve tarafsız bir şekilde, İsveç'te olduğu gibi Kuzey Avrupa ülkelerinde de genç neslin çevreye, ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına göre yetiştirilmesi için manevi ilerlemeye ihtiyaç olduğu sonucuna varılabilir. Bu nedenle, modern zamanlarda çocuklar için "İskandinav Eposları", "Big Edda", "Ymir Hakkında Şarkı", "Trum Hakkında Şarkı", "Odin", "Thor", "Laki" vb. efsaneler ve mitler hakkında konuşmak bir tür modası geçmiş ritüeldir.

Bu fikir biraz saçma görünse de gerçek şu ki genç nesil (özellikle çocuklar) eski dönemlerdeki sözlü halk edebiyatı örneklerine olan ilgisini neredeyse tamamen kaybetti. Bunu gerçek hayatta küçük bir deneyle kanıtlamak mümkündür. Modern ailelere bakıldığında görsel bir yardımcı unsur olan kitaptan çocuklara hikâye anlatma geleneği, yerini akıllı telefon teknolojisinde çizgi film izlemeye bırakmıştır. Genel olarak masallara ve edebi eserlere yeni, kavramsal bir yaklaşımın Asya'da, özellikle Müslüman Doğu'da, Avrupa ülkelerine göre daha yavaş ve yavaş ilerlediğini belirtmek gerekir. Bunun nedeni, Doğu dünya görüşünün daha çok idealizme ve geçmişle yaşamak, onu geleceğe taşımak üzerine kurulu olmasıdır. Avrupa bu konuya daha rasyonel bir yaklaşım göstermektedir. Günümüzde hiçbir modern Avrupa ülkesinde (özellikle gelişmiş ülkelerde), insanların kendi ülkelerinin geçmişiyle, geçmişte inşa ettikleri güçlü imparatorluklarla ya da acınası retorikleriyle gurur duymaları hakkında bir bilgiye neredeyse rastlanmamaktadır. Aynı edebi örnekler için de geçerlidir. Yani buradaki ana faktör, bilimin her alanda dengeli gelişmesidir. Tüm bu nedenlerden dolayı Astrid Lindgren'in "farklı konseptlere sahip masal örneklerini edebiyata getirdiğini" söylemek mümkündür. "Astrid Lindgren'in çalışmalarının, toplumun muhafazakâr kesiminin ilk baskısına rağmen (yaramaz, haylaz ve uslanmayan çocuk karakterlerinden dolayı) çocuklar arasında hızla popüler hale geldiği doğrudur." (Aliyev, 2014, s. 23).

İkinci neden, Karlson'un imajının Herman Goering'e dayandığı varsayımdır. Lindgren ve Goering 1920'lerde Goering'in İsveç'te bir hava gösterisi düzenlediğinde tanıştı. Herman Goering o zaman "gücünün zirvesine tırmandığı" zamanlardı. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kendine özgü bir karizmasıyla ünlü bir pilot olan Goering'in çok iştahlı olduğu da söylenebilir. Karlson'un sırtındaki küçük motor da Goering'in pilotluğunun bir sembolü olarak görülüyor. Bir başka ilginç nokta ise, Goering gibi, Karlson'un sık sık "Her şey boş işlerdir, böyle şeyler olur", "Gücünün altın çağını yaşayan bir adam" ifadelerini kullanmasıdır. Aslında, arkada bir motor olması fikri Goering'e mahsustur: sırtında böyle bir motor olmasını istedi. Arzusunu dostlarıyla olanda söylemiştir. Bu arkadaşlar arasında Astrid Lindgren de vardı. Çok az kişi Goering'in Alman NSAI²'in bir benzeri olan İsveç Ulusal Sosyalist Partisi'nin liderlerinden biri ve Üçüncü Reich'teki ikinci adam olduğunu biliyordu. Karlson hakkında kitap, Savaş sonrası dönemde 1955 yılında yayınlandı ve oradaki Karlson karakterinin Goering'i andırıldığını çok az sayıda eleştirmen bilmekteydi: "Bu nedenle, bu kahramanlar arasındaki ilişkinin doğruluğunda ısrar etmek biraz doğru olmazdı. Ancak bu ünlü, karizmatik pilotun karakteri muhtemelen yazarın hafızasında bir iz bırakarak sonra onu bu karakterde canlandırılması ihtimali de vardır." (Hacıyeva, 2017, s. 4).

"Karlson, 1970-1980'lerde Sovyet TV'nin çektiği dizide Sherlock Holmes'u canlandırmasıyla İngiliz İmparatorluğu Nişanı'nı ikinci derece alan Rus aktör Vasiliy

² Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi

Livanov tarafından seslendirildi. Kitabın Rusya’da büyük bir popülariteye sahip olmasına rağmen, ‘Karlson’un küçük çocukları otoriteye karşı gelmeye, güvensizliğe ve bebek bakıcılarından korkmaya kıskırtabileceği’ düşüncesiyle ABD’deki bazı kütüphane ve okullarda yasaklanmış olması ilginçtir.”³

5. Karlson Eserinin SSCB’de Yayınlanması

Eseri Lindgren yazsa da dünya üzerindeki Lindgren okurları bu eseri Sovyetler Birliği’nde yapılan çizgi filmi aracılığıyla sevdiler. 1957 yılında Rus çevirmen Liliana Lungina tarafından çevrilen bu eser ilk defa Sovyet okurlarına takdim edildi. Bu inanılmaz bir zamandı: “buzların erimesi”- çocuk edebiyatının uzun zamandır beklenen baharı, umutlar zamanı, bir mucize olasılığına inanç zamanı, biraz daha fazlası gibi görüldüğü ve her şeyin gerçekleşeceği her şey olması gerektiği gibi, hayal edildiği gibi sonuçlanacaktı. Karlson’un İsveç’ten Rusya’ya “uçuşu”, ilk uydunun fırlatılmasıyla önem açısından karşılaştırılabilir.

“Tıpkı Sovyet uzay sisteminin başarılarının tüm ülkeye ‘ilham verdiği’ gibi, 50’lerin düzenlenmiş ve doğru çocuk edebiyatında ortaya çıkması gerçeğiyle, tüm engelleri aştı, hayalimizin muhteşem kanatlarını geri getirdi ve bizi tüm korkularımız ve sorunlarımız sadece ‘önemsiz şeyler, günlük işler’e inandırdı.”⁴

Çatıda Yaşayan Çocuk ve Karlson büyüleyici masal olmanın ötesinde, kelimenin tam anlamıyla bağımsızlık fikirlerini kapsayan bir kitaptır. Bu kitap sadece çocuklara değil tüm Sovyet okurlarına kendileri olma hakkını verdi, yüksek ahlaki ideallerle uyumsuzluğu fark etmede kaçınılmaz suçluluk duygusundan mahrum bıraktı.

Kitap ilk kez Rusça olarak yayımlandıktan sonra, Moskova’daki çocuk kütüphanelerinin en genç okuyucularından biri ünlü bir İsveçli yazara bir mektup yazdı.

“Kız yazara, kendisinin ve arkadaşlarının ‘dünyadaki en iyi Karlson’u’ ve ‘gerçek bir arkadaş olabilecek küçük çocuğu’ sevdiklerini söyledi. Yanıt olarak Astrid Lindgren şunları yazdı: ‘Senin mektubunu aldım ve inan bana çok mutluyum. Şimdiye kadar Moskova’dan hiç mektup almadım. Karlson’u sevmene sevindim.’ (Astrid vd., 1987, s. 15).

Eserin Rusça versiyonu orijinal versiyondan bazı özellikler açısından farklıdır. Lindgren’in üçlemesinde Küçük hem ailesi hem de arkadaşları tarafından sevilen çok şımarık bir çocuktur. Ancak, Sovyet karikatüründe arkadaşı ve ebeveyn bakımı olmayan yalnız bir çocuğa benziyor. Kitapta annesi bir ev hanımıdır, ancak Sovyet karikatüründe çoğu Sovyet kadını olarak çalışmaya gider. Karikatürde, Karlson’un en sevdiği yemek reçeldir ve kitapta köfte ve krem keklerin yanı sıra diğer kek ve hamur işlerini de sever. Bu değişiklik, reçelin köfteden, kremalı kekler ve hamur işlerinden daha fazla olduğu Sovyet gerçeği tarafından emredildi.

Yayınladığı günden herkesin sevimlisine dönüşen bu eser Karlson karakteriyle hafızalarda silinmez izler bıraktı. Eski Sovyet Stockholm büyükelçisi Boris Pankin’e göre, Sovyet ülkesinde sevilen iki kitap vardı: bunlardan birisi “*İncil*”, ikincisi ise “*Küçük Kardeş ve Çatıda Yaşayan Karlson*”.

6. Karlson Eserinin Ün Kazanmasındaki En büyük Faktör – Çizgi Filmi

³ <http://cartoontoy.blogspot.com/2008/04/junior-and-karlson-with-english.html>, ET:23.02.2021

⁴ Olga Myaetos <https://libfl.ru/ru/about/departments/centr-detskoy-knigi-i-detskih-programm/o-detskoy-knige/literaturnye-portrety/ /astrid-lindgren-1>, ET:23.02.2021

SSCB kapalı otoriter ve sosyalist toplum olduğu için kapitalist dünyanın "burjuva" başarılarını kabul etmiyordu. Gerek modern teknoloji gerek bilim gerekse de edebiyat ve sanatı, ülkeye girmesini yasaklamıştı. Ama *Karlson ve Küçük* eseri bu sınırları aşarak SSCB'de en çok sevilen bir esere ve filme dönüştü. Bunun için yazardan izin alan yönetim, eseri mükemmel seviyede televizyonlara taşıdı. Hatta yazarın kendisi de bundan çok memnun kaldı. Çünkü tüm dünya ilginç bir karakter olan Karlson'u SSCB'de yapılan filmle sevdi. Burada hem içeriğin topluma uyarlanması ve en önemlisi Karlson karakterinin yeni biçimde okuyucu karşısına çıkması, eserin tamamen SSCB gerçekleri boyutunda hatırlanmasını sağladı. Günümüze kadar hâlâ sevilerek izlenen 1968 yapımı olan bu çizgi filmi, Sovyetler Birliği'nin tasarladığı karakterlerle hafızalarda kalmaktadır. Filmin yönetmeni Boris Stepançev, yazarı Boris Larin, ressamı Anatoliy Savçenko, müziği ise Gennadiy Gladkov'a aittir. Karlson karakterinin tasarımı tamamen Anatoliy Savçenko'ya aittir. Eseri okuduktan sonra kendi hayal ürünüyle karakteri tasarlayan Savçenko muhabirin "Karlson obrazını kim düşündü" sorusuna "Karlson tamamen hayallerimin ve düşüncelerimin bir ürünü. Önümde sadece metin vardı, başka bir şey yoktu. Her zamanki gibi, filmin hikâyesini hayal ediyorum, karakterleri çiziyorum ve sonra yaratıcı ekibe dönüyorum. Kabul edildi ve çekimler başladı. Ressam her zaman sıfırdan, yoktan oluşturur, sadece hayallerini uygular. Filmin tamamının resimli versiyonu buna bağlı. Ne yazık ki sinemada sadece yönetmenlerin isimleri biliniyor ve tüm başarı sadece onlara ait. Ancak sanatçı olmadan animasyon yoktur ve olamaz." yanıtını vermiştir (Kapkov, 2004, s. 8).

Sonuç

İsveç yazarı Astrid Lindgren, kendine has üslup, kendine has stiliyle dünya çocuk edebiyatı tarihinde özel yeri olan çocukların sevdiği yazarlardandır. Gerek siyasi gerek toplumsal gerekse sosyo-kültürel hayatı eserlerine mükemmel yansıtmayı başaran Lindgren, toplumun tüm kesimlerini kendi eserlerini okumasını sağlamıştır. Lindgren hemen beğenilen bir yazar olmasına rağmen, karakterlerinin çoğunu karakterize eden olgun otoriteyi küçümseme bazen muhafazakârların öfkesini çekmiştir.

Astrid Lindgren, kaleminin ve hayal dünyasının gücüyle okuyucuları güldürür, düşündürür, hayal ettirir, kederlendirir. Çalışmalarında, çocukların mevcut değerlere ilgisini uyandırmaya, onları eleştirmeye ve hayattaki zorlukların üstesinden gelme ihtiyacını sanatsal bir şekilde ifade etmeye çalışmıştır. Eserlerinde çocukların dünyasını ustaca yansıtan Astrid Lindgren, onları gerçekliklerle süslenmiş masal dünyasına götürür ve eğlendirdikten sonra modern hayata döndürür. Onun yazı stiline avantajı, olayların çocukların etrafında gerçekleşmesi ve çocukların ana karakter olarak olayların gidişatını belirlemesidir. Astrid Lindgren'in felsefesi genel olarak çocukların sosyal evrimini desteklemektedir. Bu eserler, eserlere yapılan filmler, günümüzde de sevilmekte ve seyredilmektedir. Zaman geçtikçe bu eserlerin sanatsal ve edebî gücü daha da artmakta, daha popüler hale gelmektedir.

Kaynakça

- Ayan, A. (2015). Özgürlükçü Çocuk Edebiyatı Yaklaşımının Zirvesi: İskandinav Çocuk Edebiyatı, <https://www.egitimreformugirisimi.org/ozgurulukcu-cocuk-edebiyati-yaklasiminin-zirvesi-iskandinav-cocuk-edebiyati>, [Erişim tarihi: 19.02.2021].
- Cabbarlı, N. (2014). *Dünya Yazarlarının Masalları Antolojisi*. Bakü, Şerg-Gerb.
- Aliyev, Dr. Rezo (2014). *Astrid Lindgren: Seçilen Eserleri*. Bakü: 2014.

- Hacıyeva, T. (2017). *Fedâkar Masalçı*. Bakü, Firidun Bey Köçerli adına Respublika Çocuk Kitabhanası.
- Heurling, B. (1993). *Författaren Själv: Ett Biografiskt Lexikon av och om 1189 Samtida Svenska Författare*. Höganäs: Wiken.
- Kapkov, S. (2004). *Moy Uçitel – Lyubopitstvo*. Moskva: Jurnal “Gazeta”.
- Lindgren, A. vd. (1987). *Balaca ve Damda yaşayan Karlson. Sonuncu Mogikan. Balaca Şahzade*. Bakü: Gençlik.
- Lindgren, A. (1975). *Malış i Karlson: Diafilm v 2 çastyax: ç. 1 / Astrid Lindgren; hudojniki A. Savçenko, B. Stepañcev, Moskva: Diafilm*.
- Lindgren, A. (1975). *Malış i Karlson: Diafilm v 2 çastyax: ç. 2 / Astrid Lindgren; hudojniki A. Savçenko, B. Stepañcev, Moskva: Diafilm*.
- Lindgren, A. (2014). *Balaca ve Damda Yaşayan Karlson*. Bakü, Altun Kitab.
- Lindgren, A. (2015). *Britt Mari İzlivaet Duşu*. SPb.: Azbuka-Klassika.
- Lindgren, A. (2016). *Alla Vi Barn İ Bullerbyn*. Stokholm: Barnvisor.
- Olga Myaetos https://libfl.ru/ru/about/departments/centr-detskoy-knigi-i-detskih-programm/o-detskoy-knige/literaturnye-portrety/_/astrid-lindgren-1/ [Erişim tarihi: 23.02.2021].